

TALABALARDA BAXTLI OILAVIY HAYOT HAQIDAGI TASAVVURLAR VA OILA MUSTAHKAMLIGI

Andijon davlat universiteti professori
Tojiboyeva Gulxumorxon Raxmonjonovna
Andijon davlat universiteti Psixologiya yo`nalishi
1-bosqich magistranti
Maxmudjonov Ibroximjon Ismoiljon o`g`li

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada talabalarda baxtli oilaviy hayot haqidagi tasavvurlar va oila mustahkamligi mavzusida so`z yuritilgan. Bugungi kunda yoshlarni oilaga tayyorlash yuzasidan bir qator dastur va loyihalar ishlab chiqilayotganligi barchamizga ma'lum. Qator davra suhbatlari va ommaviy ravishda teleko'rsatuvlar namunali tarzda keng jamoatchilikka etkazilib borilmoqda. Albatta bu tahsinga sazovar masala. Biroq bir achchiq haqiqatni tan olish va ushbu masalaga psixolog nuqtai nazaridan qarash mutaxassislar e'tiboridan chetda qolib ketmoqda. Talabalarni oilaga tayyorlash va oilaviy hayotni o'rgatish maqsida oila psixologiyasi darslari joriy qilingan.

Kalit so`zlar: talaba, oilaviy munosabat, ijtimoiy psixologik omil, baxtli oila, oila mustahkamligi

ABSTRACT

In this article, students' ideas about a happy family life and family stability are discussed. Today, we all know that a number of programs and projects are being developed to prepare young people for family. A series of roundtable discussions and public TV shows are being delivered to the general public in an exemplary manner. Of course, this is a commendable matter. However, recognizing a bitter truth and looking at this issue from a psychologist's point of view is being overlooked by experts. In order to prepare students for family and family life, family psychology classes have been introduced.

Key words: student, family relationship, social psychological factor, happy family, family strength

АННОТАЦИЯ

В данной статье обсуждаются представления студентов о счастливой семейной жизни и стабильности семьи. Сегодня мы все знаем, что разрабатывается ряд программ и проектов по подготовке молодежи к семейной

жизни. Серия круглых столов и общественных телепередач образцово доводится до сведения широкой публики. Конечно, это похвальное дело. Однако признать горькую правду и взглянуть на этот вопрос с точки зрения психолога эксперты упускают из виду. В целях подготовки студентов к семье и семейной жизни введены занятия по семейной психологии.

Ключевые слова: студент, семейные отношения, социально-психологический фактор, счастливая семья, прочность семьи.

KIRISH

Oila munosabatlari deganda biz, ijtimoiy psixologik jihatdan ma'lum guruh munosabatini ya'ni yaqin qarindoshlar o'rtasidagi muloqot jarayonini tushunamiz. Bunga eng avvalo, ota-ona va farzand, er va xotin, qaynona va kelin hamda shu kabi oila a'zolari o'rtasidagi muloqot munosabatlari tushuniladi. Tarixiy turmush tajribalaridan ma'lumki oiladagi eng nozik va ziddiyatli masalalardan biri bu qaynona va kelin munosabatlardir.

Jamiyat tayanchi oila hisoblanadi, balki uning asosiy negizi hamdir. Har bir davlat va jamiyat sog'lom turmush-tarziga intilar ekan eng avvalo, bu masalani oila timsolida ko'rishadi. Shu nuqtai nazardan olib qraydigan bo'lsak, bugungi kunda oila instituti jamiyatning barqarorlik kafolati bo'lib qolmasdan baliki uning kelajak istiqbolini ta'minlab bervchi omildir. Uning muqaddasligini e'tirof etish, daxilsizligini ta'minlash har bir inson ongi va tafakkurida, faoliyat turida, hissiy munosabatarida birinchi hayotiy zarurat ekanligini inson omili nuqtai nazarida yondoshmoqligi zarur.

Oiladagi ijtimoiy psixologik muhitning barqarorligi ko'p jihatdan qaynona va kelin munosabatlarini qaysi darajada tashkil etilganligiga bog'liq desak masalaga to'g'ri yondashgan bo'lamiz. Ushbu masalani ilmiy jihatdan tadqiq etar ekanmiz, oila degan muqaddas dargoh aynan mana shu qaynona va kelin funksional rolni bajaruvchi insonlarning xarakter xususiyati va dunyo qarashi timsolida, sog'lom yoki nosog'lom muhitni yuzaga keltirishi oydinlashmoqda. Bugungi kun jamiyatimiz oilalarida ma'lum ziddiyatli munosabatlar, nosog'lom psixologik muhit qaynona va kelin diologlarida aks etmoqda. Buning oqibatida oila a'zolari o'rtasida konflikt yuzaga kelib, muqaddas atalmish oila dargohi taqdiri xavf ositida qolishi oritib bormoqda. Ta'bir joiz bo'lsa aytish mumkinki, oilalarning buzilishiga sabab bo'luvchi ijtimoiy psixologik omillardan biri bu - aynan qaynona va kelin o'rtasida yuzaga kelayotgan munosabatlardagi ziddiyatdir.

Diniy bilimlar bilan to‘yingan milliy qadriyatimiz oilada ota-ona va qaynота – qaynonaning o‘rni beqiyos ekanligini barcha davrlarda avloddan-avlodga singdirib kelgan. Bugungi kunda insonni malohazaga chorlaydigan masalalar kun tartibida turibdi. Nega oldingi davrlarda oilada qaynота bir nechta kelin bilan ahil yashagan, hozirga kunda qaynота bilan bittagina kelin ham ziddiyatli munosabatlar iskanjasida qolib ketayotganligi kuzatilmoqda? Ushbu davrda kelinlarning barchasi qaynonasiga itoatda bo‘lib hurmat ko‘rsatgan bo‘lsa, ayni vaqtda yakka-yu yagona kelin uning teskarisini amalaga oshirmoqda. Masalaga shu nuqtai nazardan qaraydigan bo‘lsak, yoshlarda yuzaki fikrlash tarzining vujudga kelganligi, oila muqaddasligi borasida etarli psixologik bilim va tushunchaning sayozligi, diniy bilimlarning etishmasligi, xususan shariat qoidalari va axloq normalariga nopsand yondashuvni kuzatish mumkin.

Qaynота va kelin o‘rtasidagi munosabatlarga putur etishining asosiy omilini mana shu faktorlar bilan izohlash ayni haqiqatni yuzaga chiqaradi. Ushbu masalani yana bir tomoni borki, oilaga tashqi aralashuv jumladan er va xotin munosabatini qaynота o‘g‘lining xotiniga ijobiy muomalasini notug‘ri talqin qilgan holda uni tanqid qilishi, ba‘zi oilalarda o‘g‘lini kelindan “qizg‘onish” holatlariga ega bo‘lgan potologik yondashuvlarning mavjudligidir. Oqibatda kelinga nisbatan qaynonada dushmanlik hissining paydo bo‘lishi, unga noto‘g‘ri munosabatda bo‘lgan holda, har bir harakatidan kamchilik izlash borgan sari ortib boradi hamda onalik fitratiga putur etkazadi.

Hozirgi kunda yoshlarni oilaga tayyorlash yuzasidan bir qator dastur va loyihalar ishlab chiqilayotganligi barchamizga ma‘lum. Qator davra suhbatlari va ommaviy ravishda teleko‘rsatuvlar namunali tarzda keng jamoatchilikka etkazilib borilmoqda. Albatta bu tahsinga sazovar masala. Biroq bir achchiq haqiqatni tan olish va ushbu masalaga psixolog nuqtai nazaridan qarash mutaxassislar e‘tiboridan chetda qolib ketmoqda. Oila munosabatidagi muammoli masalalarni ilmiy jihatdan tadqiq etish davr talabidan kelib chiqib, amalga oshirish lozimligi yuzasidan soha vakillari J.Usarov, N.Eshnaev, T.Maratrovlar ushub masalada to‘xtalib: “Mamlakatimizda oilani mustahkamlash, oila bilan bog‘liq muammolarni aniqlash va bartaraf etish, ayniqsa, yosh oilalarni qo‘llab-quvvatlash borasida keng ko‘lamli ma‘naviy-ma‘rifiy tadbirlar tashkil etilib, ijtimoiy-siyosiy dasturlar ishlab chiqilmoqda. Biroq oilaviy ajrimlar soni ortib borayotgani bu yo‘nalishdagi ishlar yangicha yondoshuv, qolaversa ilmiy tadqiq etishni taqozo etadi”-degan ilmiy qarashni ilgari surgan.

Shu nuqtai nazarda yangi kelinlarga xonadon sohiblari qanday munosabatda bo'lish yuzasida diyarli umuman psixologik yondashuv yo'qligi yuzasidan fikrimizni bildirmoqchimiz. Bu masalaga befarq yondashuv nafaqat qaynon-kelin munosabatlarida balki oila a'zolari bilan istalgan vaqtda ziddiyatli vaziyatni yuzaga keltiruvchi ijtimoiy psixologik muhitga zamin bo'lishi mumkin. Kelin bo'lish har bir qizning orzusi bo'lgani kabi, boshqa xonadonga kirib borish va undagi ijtimoiy psixologik muhitga adaptatsiya qilish haqidagi ichki xovotir barcha narsadan ustun ekanligini bir o'ylab ko'rsak maqsadga muvofiq bo'lardi. Biz bu masalada birorta bilim va tushunchaga egamizmi? Yangi kelinda kechayotgan kuchli ruhiy holatni hisobga olyapmizmi? Uning adaptatsiya jarayoniga munosib sharoit yaratib beryapmizmi? Undagi kuchli depression holatni yumshatish borasida qanday samarali psixologik munosabatni amalga oshiryapmiz? Yangi muhit, har xil odamlar, xar xil xarakterlarni o'rganish va ular bilan munosabatning muvozanatli nuqtasini topish uchun qancha vaqt kerak? Bu holat kelinlarda kuchli yashirin stress holatni yuzaga keltirishi, asabiylashishi, o'zini boshqarishda qiynalishi va oqibatda o'ziga bog'liq bo'lmagan holda noto'g'ri gapirishi yoki xatoga yo'l qo'yishi masalasida biror bir mutaxassis gapirdim? Yo'q! Bu borada birorta yo'l – yo'riq ishlab chiqldimi? Yo'q! Yangi kelin tushayotgan xonadon sohiblar bu masalada bilim va tushunchaga etarli darajada egami? Yo'q!

Masalaga oydinlik kiritish vaqti etib kelgandir. Oddiy qilib aytganda bu masalani majoziy ma'noda tushuntirishni maqsadga muvofiq deb o'ylaymiz. Tafakkur qiling kelin yosh nihol, kelin borgan xonadon u o'nib o'sishi lozim bo'lgan zamin? Xush niholni tomir otib yashnab ketishi va hosilga kirishi uchun niholni o'ziga ishlov berish kerakmi yoki zaminni yaxshilab tayyorlash kerakmi? Albatta zaminni!

Xulosa

Biz shuni ayta olamizki qaynona – kelin munosabatlarini bir tomonama va noxolis o'rganayotganligimiz tufayli, faoliyatimiz samarasiz natija berayotganligini ko'rishimiz mumkin. Ushbu masalani yanada kengroq va har tomonlama o'rganish lozim deb o'ylaymiz. Talaba yoshlarning erta turmush qurishi oqibatida ham kelishmovchiliklar kelib chiqadi. Oila qurishdan oldin, yigit va qiz oila haqida tasavvurlarga ega bo'lishlari kerak. Oila haqida tasavvurlarga ega bo'lmagan yoshlarning nikoh qurishi oqibatida oilada nizoli vaziyatlar yuzaga keladi, bunday hollarda ajrimlar ham ko'p bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Akramova F.A. O‘zbekistonda oilaviy psixologik xizmatning ijtimoiy psixologik muammolari. Psixologiya fanlari doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent. 2022. – 67 b.
2. Arapbayeva D.K., Arapbayeva D.K. Yoshlarning oilaviy hayotga moslashuvida ma’naviy-ahloqiy masalalar. “Zamonaviy ta’lim” jurnali №5 – Toshkent, 2016. – B. 36-41. <https://cyberleninka.ru/article/n/yoshlarning-oilaviy-ayotga-moslashuvidamanaviy-ahlo-iy-masalalar/viewer>
3. G‘oziyev E.G‘. Sotsial psixologiya. – Toshkent: Noshir, 2012. – 316 b.
4. Karimova V.M. Oila psixologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2008. – 170 b.
5. Oila ensiklopediyasi [Matn] / Tuzuvchilar: Akramova F.A., Bilolova Z.B., Jovliyev I.S. – Toshkent: “O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi” Davlat ilmiy nashriyoti, 2019. – B. 240.
6. Махмуджонов И. OSMIR YOSHIDAGI BOLALARNING OQISHGA BOLGAN MOTIVATSIYASINI OSHIRISH //Бюллетень студентов нового Узбекистана. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 60-63.
7. Махмуджонов И. и др. ПСИХОЛОГИЯДА ИНСОН КАМОЛОТИ //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. В3. – С. 865-867.
8. Dumarov M. K. PSYCHOLOGICAL PRINCIPLES OF FORMING ADEQUATE RELATIONSHIP OF ADOLESCENT TO THE SOCIAL REALITY //Theoretical & Applied Science. – 2019. – №. 11. – С. 289-291.